

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

December 1988

nr. 4

4de Jaargang.

1988 was
geen slecht
jaar voor onze

D.C.G.L.

Het ledental groeide.
Wel niet zoals wij gehoopt
hadden, maar niet onbevred-
igend.

Onze kruisweg doet het goed in
het gemeentehuis en trekt veel
belangstelling, vooral van bui-
ten de gemeente.

Er begint een smal streepje licht
door te breken voor onze huisvesting.

• Dus drie belangrijke punten waar we
• niet ontevreden over zijn.

Er is echter een teer punt waarover
moeilijk te praten is met onze leden.
Dit betreft: Werkende leden.

Kunnen wij niet proberen dit het komende jaar
op te lossen?

Er moeten toch wel een 10tal leden te vinden
zijn om; of het bestuur of enkele werkers bij
te springen?

PRETTIGE KERSTDAGEN

en een GELUKKIG en VOORSPOEDIG 1989.

NATUURMONUMENTEN en KARTOGRAFIE.

De laatste tijd is onze sekte qua hoeveelheid personen wat afgezwakt maar die regelmatig komen zijn harde werkers en dragen heel wat projekten. Maar er moet meer gedaan worden en dat kunnen onze sekteleden er echt niet meer bij doen. Een kleine greep activiteiten waar we al lang over praten en waar hoognodig aan gewerkt moet worden voor het te laat is:

- 1) Gesprekken met oude mensen over hun woning, hun straat, hun buurt.
- 2) Het maken van foto's, dia's of filmopnamen van huizen, landschappen en andere objecten welke aan het verdwijnen zijn of spoedig zullen verdwijnen (met beschrijving van het project en de veranderingen.
- 3) Het in kaart brengen van de straatnamen, het ontstaan van de naam en de oorsprong van de naam - eventueel met foto of dia.

Als heemkundefleden moeten we bezorgd zijn voor ons eigen "heem", de omgeving waarin we leven. Als we nu niet vastleggen wat er nu is moeten onze kleinkinderen weer gaan zoeken naar onze levenswijze, zoals wij dat nu doen naar het leven van onze voorouders.

Maar zij (onze voorouders) hadden geen pen, papier, foto's, of film.

Ieder die zich voor een van deze zaken interesseert is van harte welkom.

Kom eens naar onze bijeenkomst die wij houden iedere eerste maandag van de maand om 19.30.

Voorlopig nog op het adres: Kempkensweg 2.

M.N.

DIALECT.

Verandering van spijs doet eten, zegt het spreekwoord en daarom zijn we ons weer eens met het bargoens gaan bezig houden, gewoon als intermezzo. Het Landgraafse dialect komt daarbij niets te kort. Hier volgen een paar zinnnetjes met bargoense woorden er in en ik ben overtuigd, dat het voor velen van U geen "bargoensj" is.

D'r talfer sjielde noa de feel, um te bengele, deë fajde doa boot en breng.

De gruus va mich houw puëke floskele krieëge, va d'r
ijjem; va de sjnoor fajt ze noppes.

Bi-j d'r prang leep inne grannige kwieëketes noeëk

Is dat zoëë hakkezuëme? ich dach, dat ut vööl
heter wor.

Noa dat ste dich gekabesd has, mós te dich óch
noastere.

Voorwaar een geheim-taaltje, waarvan de handelaars
uit deze streken zich in de vorige eeuw graag
bedienden.

Voor geïnteresseerden is in onze sektion altijd
nog wel een plaatsje vrij.

E.M.-C.

GENEALOGIE.

Buiten de gebruikelijke bezigheden van een amateur-
genealoog, het in de archieven opzoeken van zijn
voorouders met alles wat daarmee samenhangt, werd
de laatste periode gekenmerkt door twee gebeurte-
nissen, t.w. een gezamenlijk bezoek aan het Gemeente
Archief van Aken en daaraanvolgend een bezoek aan
het Heimatmuseum van Aken.

Het bezoek aan het Gemeente Archief heeft ons ge-
leerd dat in een archief niet alleen papieren be-
waard blijven, doch nog zeer veel andere voorwerpen.
In Aken worden ook oude munten en tekeningen be-
waard. Uiteraard in een aparte kamer, die op zich
zelf een bezoek waard is. Een collectie van oude
charters wordt er tentoongesteld. Het is verbazend
om te horen hoeveel er nog zijn. In Aken werd het
getal van 20.000 genoemd. Maar er werd bij gezegd
dat de collectie in het Rijksarchief te Maastricht
nog groter is. In de kelder van het gebouw werd de
eigenlijke bewaarplaats getoond.

Het zou een genoegen zijn, tussen de papieren, een
paar uur ongestoord te kunnen doorbrengen om eens
te zien wat er eigenlijk allemaal bewaard wordt,
want amateur genealogen komen vaak niet verder dan
de DTB's, schepenbank, notariale akten en Bev. Re-
gisters.

Het bezoek aan het Heimatmuseum, leerde ons dat in

1992 de oude toestand weer een beetje hersteld wordt, want vroeger waren er geen grenzen zoals wij die nu kennen. Landgraaf behoorde nog niet zo lang geleden tot het achterland van Aken. Onze voorouders gingen b.v. met de kruiwagen naar Aken om daar urnen, gevonden op de hei, te verkopen.

Opvallend is het om te zien hoe in veel plaatsen in Duitsland, door vrijwilligers een Heimatmuseum tot stand is gekomen en wat er getoond wordt. De entree is of gratis (Heinsberg, Geilenkirchen) of bestaat uit een klein bedrag zoals in Aken 30 pfenning.

Als gast spreker was er deze keer de heer N.A. Hamers. Zoals te verwachten was ging zijn voordracht over genealogie. Achteraf bleek dit een zeer geslaagde avond geweest te zijn, en datgene dat de Hr.Hamers vertelde goed overkwam. Hem uit te nodigen is t.z.t. voor herhaling vatbaar.

22-11-'88

H.H.

ARCHEOLOGIE en CULTUUR.

Onze sekte heeft in de laatste twee uitgaven van het Bulletin niets van zich laten horen.

De oorzaak schuilt in een zeer geniepig virus, dat niet de computer maar de schrijver zelf had aangestast.

Wat hebben we de laatste tijd zoal uitgevoerd? Vooreerst is er een lezing gehouden over Zuid-Limburg, economisch gezien.

De nadruk lag hier op de herindustrialisatie sinds de mijnsluitingen. Hierbij hebben we geconstateerd dat de Oostelijke Mijnstreek er zeer slecht van af komt

Ook hebben we een archeologische rondleiding door Nieuwenhagen gehouden.

Zelfs ingewijden waren verwonderd over het grote aantal geologische vondsten, die in een betrekkelijk klein gebied zijn gedaan.

Op onze bijeenkomst in september hebben we een oriënterings gesprek gehouden.

Iedereen die aanwezig was werd gevraagd een onderwerp aan te dragen waaraan we deze winter onze

aandacht gaan besteden.

Ons medelid Fred Merx bood spontaan aan een lezing te houden over Nieuwenhagen op politiek terrein, vanaf de 2de wereldoorlog tot de opdeling in Landgraaf eind 1981.

Daarna werd nog aandacht besteed aan Nieuwenhagen in een vroegere periode, de vorige eeuw.

Ook de onderwerpen van de komende maanden staan reeds vast.

In december houden we een lezing over de folklore en gebruiken rond: "Doop, huwelijk en begrafenis.

Als onderwerp voor januari hebben we gekozen: "Schutterijen". De specialist op dit gebied is ons medelid dhr. J. Muhlenberg, die deze avond zal verzorgen op donderdag 12 januari a.s.

Zo te zien alles rosegeur en maneschijn?

Neen, zeker niet.

We zouden graag zien, dat het aantal echt actieve mensen in onze Heemkunde Vereniging groter was.

Er is nog zoveel wat echt moet gebeuren wil de vereniging goed functioneren.

Een lange winter komt er aan, dus tijd in overvloed. Als ieder lid iets extra's voor de vereniging gaat doen, dan zijn we te-vreden.

W.B.

De werkgroep archeologie is na een korte rustperiode ook weer actief.

Zo hebben enkele leden gesprekken gevoerd met ambtenaren van de gemeente Landgraaf.

De besprekingen met deze heren verliepen naar wens en zullen ook in de toekomst regelmatig plaatsvinden.

W.B.

OPROEP

De heemkundevereniging O.C.G.L. verheugt zich over een steeds toenemend ledental en onze bekendheid in de regio is duidelijk gegroeid.

We zouden nog wat meer medewerking van de gemeente willen hebben, onder meer betreffende archeologische vondsten, maar daar kan met de gemeente over gepraat worden.

De staties van Aad de Haas, die nu zijn gerestaureerd en opgehangen, alsmede in bruikleen zijn gegeven, in het nieuwe gemeentehuis vragen niet langer onze aandacht. Wel is het zo dat de meeste bestuursleden vanaf de oprichting van onze vereniging in functie zijn en zij zouden feitelijk eens afgelost willen worden. Daarom deze oproep aan U om de continuïteit van onze vereniging te handhaven. Als het enigzins kan geeft U dan op en toont Uw bereidheid om eventueel als bestuurslid van onze heemkundevereniging Uw talenten te kunnen ontplooien. En dan gaat het niet alleen om de heren maar ook om de dames. Aarzelt niet maar help ons om uit de impasse van de bestuursopvolging te kunnen komen en geeft U op aan de U bekende bestuursleden. En wie van U zou ons terzijde willen staan om in de redactieraad mede te helpen aan de uitgave van ons bulletin en ons Jaarboek.

U zult waarschijnlijk wel begrijpen dat bestuursleden op democratische wijze tijdens onze jaarvergadering gekozen worden. U weet toch dat we 4 secties hebben die iedere maand vergaderen en allerlei activiteiten ontwikkelen.

1. sectie natuurmonumenten en kartografie.
2. sectie monumenten en archeologie.
3. sectie dialecten.
4. sectie genealogie.

Daarom doet het bestuur van de heemkundevereniging een dringend beroep op U. Laat ons dus niet in de steek.

Het bestuur.

Van Mej. E.H.W.M. Jongen uit Helmond kregen wij het verzoek om het onderstaande in ons Bulletin op te nemen:

STAMBOOMONDERZOEK

Wie van de leden weet de geboortedatum van:

Jonghen Matthias (Thijs) ?
 gehuwd in Nieuwenhagen: 29-08-1700
 overleden in " : 27-05-1741
 Kinderen uit dit huwelijk:
 Jonghen Catharina geb. 07-08-1701
 Jonghen Alexander geb. 26-09-1702
 Jonghen Winand geb. 09-01-1705
 Jonghen Agnes geb. 18-06-1711
 Jonghen Anna Barbara " 05-07-1718

Contactadres:

Mej. E.H.W.M. Jongen, Boerhavelaan 65,
 5707 SH HELMOND, tel.04920 - 23913.

ATTENTIE

In het blaadje wat in november is toegestuurd is mededeling gedaan over een lezing van de heer Régis de la Haye van het Rijksarchief te Maastricht op donderdag 15 december 1988 om 20.00 uur in Carré aan de Hoofdstraat (Schaesberg) over het onderwerp "genealogie".

Dat laatste moet echter zijn "kartografie".

O.S.Kuyl
 secretaris heemkundever.O.C.G.L.

SJÖMMERT

Bij de herindeling kwam Schimmert bij Nuth het-geen echter geen bezwaar was voor dhr. Ed Timmers om er in 1987 een heemkundevereniging op te richten.

Wij waren er op zondag 20 november bij de officiële opening van de fototentoonstelling:

"Sjømmert en Sjømmertenaere veur 1940"

Deze fototentoonstelling was de eerste openbare officiële gebeurtenis van de jeugdige heemkundevereniging.

De eerste spreker was dhr. Ed Timmers die begon met in enkele woorden te vertellen wat heemkunde is en wat zij doen. Zijn eerste woorden waren: "Heemkunde is een zinvolle levensverrijkende bezigheid.

Wij vragen ons af: Hoe was het, hoe is het gegroeid en waarom?"

Verder vertelde hij; het jammer te vinden dat ze zo laat (nu pas) begonnen waren.

Er verdwijnt de laatste tijd veel b.v.: oude woorden en gezegden, oude foto's, oude papieren, oude mannen en vrouwen, die nog van alles weten te vertellen van: Hoe het vroeger was. Maar het is nog niet te laat. Wij zijn begonnen, zoals U hier kunt zien met oude foto's, akten, enz. Verder zijn wij druk bezig met het bezoeken van oude personen om met hen te praten over vroeger.

Hij sprak niet lang, maar het was interessant en leuk om te horen. Na hem spraken nog enkele heren kort en krachtig waarna de eerste spreker het "logo" van de vereniging onthulde en aan diverse personen de eerste wandelkaart, die de vereniging zelf gemaakt had, overhandigde.

Tijdens de rondgang over de tentoonstelling viel het ons op dat er zeer veel foto's van personen tentoongesteld waren.

Ook waren er veel groepsfoto's van b.v.

1987
Heemkundevereniging Schimmert

Harmonie, zangkoor, E.H.B.O., melkcursus, voetbalklub, toneelver., buurtbewoners, "pyramide" van turnver., "jonge boeren" op Schiphol, enz. enz. Alle foto's, oude akten, overeenkomsten enz. waren origineel.

Er was een bladzijde uit een oude jaargang van "Panorama" die geheel gevuld was met foto's van oud Schimmert. Op deze bladzijde zagen wij een foto van een windmolen. Op de toelichting stond dat deze windmolen in 1799 van Schaesberg naar Schimmert overgebracht was.

Dit was voor ons nieuw. Wij hebben hier nooit van gehoord, gezien of gelezen. Wij hebben natuurlijk meerdere gegevens gevraagd. Deze zullen ons worden toegezonden.

Het geheel was zeer interessant. Wij hebben er enkele gezellige uurtjes doorgebracht en het was er zo druk dat we er over gaan denken om hier in de stad iets dergelijks te gaan organiseren. Wie weet.

COPIE

Voor ons vorig nummer hadden we te veel copie. Dit hebben we opgelost door het nummer één vel dikker te maken.

Door omstandigheden hadden we voor dit nummer weer te veel copie en dat hebben we nu opgelost door een vaste bijdrage, bestaande uit afbeeldingen van oude ambachten, weg te laten.

Vreemd dat we de ene keer bij te veel een extra vel toevoegen en nu bij te veel iets weglaten.

Dit komt omdat we met eenheden van 4 bladzijden werken. Dus bij nr. 3 konden we met 5 eenheden werken en deze keer hadden we 4½ eenheid en dat lukt niet. Het is een ingewikkelde geschiedenis. Elk kwartaal zitten we te rekenen en moeten dikwijls bedelen voor een beetje tekst.

Kunnen we een afspraak maken? Als er een paar tekstschrijvers bij komen dan hebben onze leden meer variatie en dan kunnen we af en toe een dikker nummer uitgeven. Ja???

EXCURSIE naar MAASTRICHT

Op zaterdag 19 november 1988 toog het Oudheidkundig en Cultuurhistorisch Genootschap Landgraaf naar Maastricht, d.w.z. een twaalfstal leden. Een zeer belangstellend gezelschap maar verbazend klein in aantal voor een genootschap met deze naam, want op oudheidkundig en cultuurhistorisch gebied valt hier veel te beleven. Maar och, what is in a name?

Aan Mevr. Wijnhoven van de V.V.V. hadden we een prettige en goede gids. Om 10.30 startten we op het Vrijthof. Onze gids vertelde over de nogal bewogen geschiedenis van deze oude stad. De Romeinen vestigden hier (+ 50 na Christus) een nederzetting aan de heerbaan Boulogne - Tongeren - Heerlen.

De Stokstraat en omgeving ligt in het oude Romeinse Castellum. Servatius vestigde in Maastricht zijn bisschopszetel (4e eeuw). Van de Hertog van Brabant verkreeg het stadsrechten en het recht van omwalling. De oudste (stenen) ommuring, met o.m. de Helpoort, dateert van 1229. Van 1204 tot 1795 was Maastricht twee-herig onder de Hertog van Brabant (later de Republiek der Verenigde Nederlanden) en de prins-bisschop van Luik. Het stadhuis en het Dinghuis (gerechtsgedebouw) hebben nog steeds een dubbele statietrap. De Lieve-Vrouwe-basiliek, een mooi voorbeeld van een romaanse vestingkerk, werd van buiten en van binnen bezichtigd. Ook genoten we van een prachtig vergezicht over de Maas. We waren op de Thermen en we zagen het oudste raadhuis (13e eeuw), beelden langs de bidweg en vele andere bezienswaardigheden. En echt zien kan men alleen met een goede gids.

We eindigden op het beginpunt: Het Vrijthof met de St. Janskerk en de kerk waar Sint Servaas lig begraven. De Sint Servaas is een monumentaal geheel dat diverse bouwstijlen in zich verenigt. Verrijkt met archeologische en cultuurhistorische kennis namen wij afscheid van onze gids. De heer Kuyl bracht onze waardering kort en stijlvol onder woorden. In ruim 2 uur hadden we veel gezien; ik stipte slechts enkele bijzonderheden aan. En er is binnen en buiten de afgelegde route nog zoveel te bewonderen, dat we beslist nog eens terug moeten. Iedere O.C.G.L-er zou dit moeten zien.

Viator.

LUC. ERENS

en zijn familie.

In ons vorig Bulletin werd melding gemaakt over een zeer aangename ontmoeting met een Franse tak der fam. Erens. Beter bekend als de fam. Erens uit Hoeve de Kamp.

Gezien de uitermate vriendelijkheid van omschreven personen - met daarbij de vele vragen naar het verleden aangaande alles wat met Schaesberg, het goed "In de Kamp" enz. van doen had, dacht ik er goed aan te doen Dhr. L. Erens een Bulletin te doen toekomen.

Ons Bulletin, vergezeld van een bescheiden stamboom, voor zover mij bekend, is bij de familie Luc. Erens vreugdevol ontvangen, met een voor ons zeer informatief antwoord als gevolg.

Tijdens ons gesprek bleek hem dat wij van zijn tak en verloop in de fam. Erens slecht op de hoogte waren omdat in die richting de nodige vragen werden gesteld.

In een uitvoerige dankbrief voor het toegezonden bulletin heeft dhr. Erens zich de moeite getroost zijn familie gegevens te verduidelijken, dit ter aanvulling op zijn verhalen tijdens zijn bezoek. Een en ander is dus de aanleiding tot dit vervolg op de berichtgeving: "Luc Erens op bezoek".

Voor enkelen, ter verduidelijking, het volgende;

De familie Erens bewoonde eens de kapitale Hoeve Kamp, gelegen aan de Kampstraat op de plek waar nu het winkelcentrum enz. is gebouwd.

Het beleid van de gemeente Schaesberg was er op gericht dit monument te laten vervallen. De afbraak van dit bouwwerk in 1971 was het gevolg. Een restant van een veldbrand-stenen muur als enige herinnering achterlatend.

De indertijd door Godfried Bomans aangebrachte en onthulde gedenksteen aan de schrijvers Frans en Emile Erens, is door de gemeente werken in haar magazijn ondergebracht en zou zich daar nu nog moeten bevinden???

Dit was dan ook het stukje muur van Opa's huis wat dhr. Luc. Erens zocht om zijn geheugen cq. herinneringen wat op te frissen bij zijn bezoek aan (nu) Landgraaf.

Het bezoek aan de Dekenale kerk Petrus en Paulus bleek nu echter een hoogte-punt wat betreft de zichtbare herinnering aan zijn voorouders Erens. Buiten de kerk, naast de achter-ingang zijn twee gedenksteden aangebracht bij de aanwezige grafkelder van de fam. Erens

Een grote steen bevat de tekst::

Gedenk an mijn urtheil den so wird
das Deinige Sein gestern wie Heute dir

Zur heilsame Erinnerung
an die Seel des hier Ruhender
Wohlgeborenen Herr
J.P.ERENS

gewezen kaufman in der Phare
Schaesberg ab. 1836 58 Jahr

M.A. Erens geb. Borghans
82 J 3 febr. 1867

Deze grafzerk geeft de namen aan van Johan Peter Erens en zijn echtgenote Maria Borghans. Zijnde de ouders van pastoor Frans Jozef Erens, begraven te Rimborg, de beschreven Peetoom van Frans Erens in "De conferentie" waarin hij de opgedane ervaringen beschrijft bij zijn bezoek aan zijn Heerroom.

De oudste zoon van Johan Peter was Hendrik J., gehuwd met Bartalina Menten (van de goede Menten)

zoals ons bezoek er aan toevoegde. Hier bedoeld een zus van J.H.Menten (pionier in de olievelden van Borneo) maar voor ons bekend door en van het "Park" met kasteeltje (afgebroken) en de Heihof (nu Manege).

Dit gezin werd gezegend met 10 kinderen, waaronder de schrijvers Frans en Emile evenals Hubertus (Redemptorist), Hendrik (deken van Gulpen), Jozeph (de laatste bewoner Erens in Hoeve de Kamp) en de vader van ons bezoek M.H.Frederik.

Een marmeren plaat tegen een linker pilaar in de kerk P.en P. geeft nog een aantal namen van personen welke in de grafkelder zijn bijgezet o.a.

Wer an mich Glaubt, wird
leben wen er auch gestorben ist
joh.11/25

Hier Ruhen im Hernn
Johan Peter Erens + 1836
Anna Maria Erens-Borghans + 1867
Mathias Jozef Erens + 1832
Maria Erens + 1860
Hendrik Jozef Erens + 1877
Eucene Erens + 1882
Hubert Erens + 1900
Bartalina Erens-Menten + 1912

Naast de twee genoemde gedenkstenen liet de welgestelde Heer J.P.Erens eveneens een wegkruis plaatsen in het plantsoen aan het Streperplein. Het aldaar gelegen restaurant heeft zijn naam aan het kruis ontleend. ("Streperkruis")

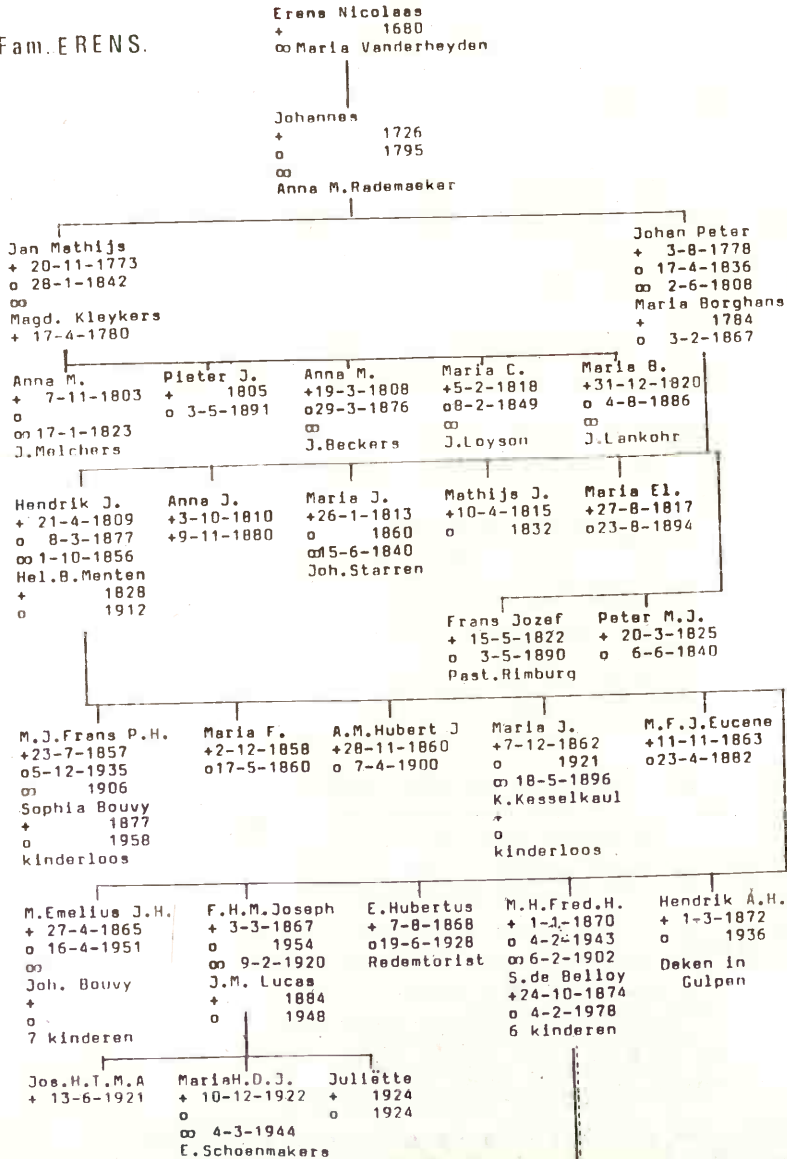
Buiten de kerk is naast de grote gedenksteen nog een kleinere aangebracht, waarop vermeld:

Juliette Erens 1924
Jacoba Erens-Lucas 1884-1948
Joseph Erens 1867-1954
Frans Erens 1857-1935
Sophie Erens-Bouvy 1877-1958

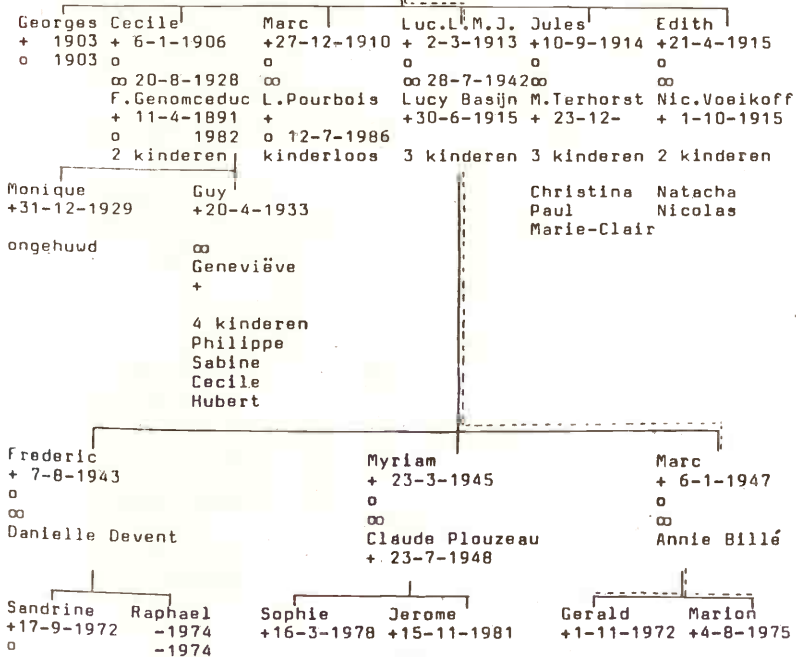
Juliette was een kort na de geboorte overleden dochter van de echtlieden Joseph en Jacoba Erens-Lucas.

Eveneens is vermeld de bijzetting van de schrijver Frans Erens met echtgenote Sophie Erens-Bouvy.

Fam. ERENS.

M. Frederik H.J.H.
 + 1-1-1870
 o 4-2-1943
 ∞ 6-2-1902
 Sabine du Belloy
 + 24-10-1874
 o 4-2-1978

In deze steen is eveneens het Jezus-monogram aangebracht in de vorm van I H S. Dit is eveneens te zien op een onzer Landgraafse wegkruisen en is voor uitleg vatbaar.

De tekens IHS werden ook wel geschreven in de kleine letters Ihs, om als afkorting te dienen voor de volledige naam IHSOYS in het Grieks, zette men er wel eens een dwars-streepje boven. Veelal sneed dit streepje de poot van de opstaande poot h, zodat er een kruisje ontstond. De Jezuïeten als devotie bevorderaars namen nu het IHS teken met het kruisje in de H op de dwarsbalk in hun orde-zegel op. Sindsdien is dit IHS een veel gebezigd teken als huis-zegen.

Jammer dat de stenen niet in de onderhoudsbeurt van de kerk zijn opgenomen.

Terug bij onze gast zij vermeld dat tot de kinderen van Hendrik J. (1809-1877) eveneens behoorde Dhr.M.H.Fred.H.Erens (1870-1943) en vader van Luc.L.M.J.Erens. Met enkele gegevens.

Fred Erens geboren te Schaesberg 1870 trad in het huwelijk met Sabine du Beloy (1874-1978) (103 jaar). Hij vestigde zich als jong ingenieur in Arnhem om aldaar het electronet op te bouwen cq te besturen. Uit dit huwelijk werden 6 kinderen geboren waarvan de oudste dochter trouwt met een generaal uit het Belgische leger. De jongste dochter emigreert met haar gezin naar Canada, terwijl de jongste zoon Jules de functie van Burgemeester van Tilburg waarnam.

ha.er.

